

Sømandsidræt

af Kurt Klaudi Klausen

Mange områder inden for idrættens historie, idrætspsykologien og -sociologien er endnu ikke belyst i tilstrækkelig grad, simpelthen fordi det først er inden for de senere år, interessen for de human- og socialvidenskabelige aspekter af idrætten er blevet skærpet. Men det hører til undtagelserne, at der overhovedet ingen omtale findes af et udbredt fænomen inden for idrættens verden.

Sømandsidræt!? Hvad er det, siger de fleste, jeg har talt med om det. Ingen uden for søfartskredse er tilsyneladende klar over, at begrebet eksisterer, og hvad det indebærer. Det er egentlig besynderligt, når sømænd i virkeligheden altid har dyrket idræt, og sømandsidrætten i al fald i de sidste 35 år har været et markant, konstant og velafgrænset fænomen.

Grunden til at folk i almindelighed ikke kender noget til sømandsidræt, er nok, at der i 1970'erne og -80'erne ikke har været nogen næneværdig pressedækning af området. Sådan er det ikke i Sverige og Norge, hvor aviserne jævnligt dækker begivenheder i sømandsidrætten. Sådan var det også i Danmark i 1950'erne og begyndelsen af -60'erne med reportager fra stævner og beretninger om livet om bord på danske skibe i udenrigsfart.¹

Med denne artikel ønsker jeg at give et rids af dansk sømandsidræts historiske udvikling, og samtidigt hermed en analyse af hvad der er specifikt for sømandsidrætten. Dvs. om og på hvilken måde denne adskiller sig fra idrætten i øvrigt med hensyn til organisering, indhold og udførelse af enkeltdiscipliner, samt hvilke tendenser der er i sømandsidrætten i dag.

Da der er tale om den første samlede analyse af emnet, er det nødvendigt at indfange så mange facetter af udviklingen som muligt, hvorfor det er vanskeligt samtidigt at analysere og beskrive enkelttemner tilstrækkeligt tilbundsående. Denne artikel kan forhåbentlig tjene som en appetitvækker for kommende detailundersøgelser.

1. I forbindelse med mit arbejde med at samle viden og materialer har jeg hentet megen hjælp og støtte gennem samtaler med bl.a. kaptajn på „Kronos“ Bent Andersen, kaptajn og tidligere leder for Handelsflådens Velfærdsråd Kaj Lund samt fra Lars Odmand Jørgensen, velfærdssekretær samme sted. Lars O. Jørgensen har bl.a. udlånt mig en scrapbog med avisartikler fra de første årtier af Velfærdsrådets virksomhed.

Sømænd og kropskultur

I gamle dage krævede det en god fysik at være sømand, når man i al slags vejr skulle bakse med tovværk og sejl, ro, holde båden ved lige og være med ved losning, lastning og stuvning af gods. Sådan er det stadig for nogle kategorier af sømænd, men langt fra for alle. I det følgende drejer behandlingen sig ikke om fiskerne, idet de på mange måder, bl.a. ved mindre bemanning, specifikt fysisk arbejde og miljø, adskiller sig fra de øvrige kategorier af søfolk i handelsflåden og passagerskibsfarten.

Ligegyldigt hvor langt man går tilbage, vil man sandsynligvis, hvis kilderne tillader det, kunne finde eksempler på søfolk, som dyrkede idræt. Blandt vikingerne var der eksempelvis mange søfolk, og de dyrkede alle typer af idræt i dette ords gammelnordiske betydning, hvad enten det drejede sig om mjøddrikning, digtning eller mere krigsrettet kappestrid. Søfolk er ikke anderledes end andre folk, og benytter derfor enhver lejlighed til at slappe af eller mere sig med lege, dans og spil, herunder aktiviteter som kan kaldes idræt i moderne bred betydning: dvs. mere eller mindre målrettet kropsskivitet i almindelighed.

Men søfolks mulighed for at dyrke idræt er forskellig fra den øvrige befolknings, og det gør, at sømandsidrætten på mange måder må adskille sig fra idrætten i øvrigt. Dette skal jeg uddybe i afsnittet om tid og rum. Ser man bort fra de specielle omstændigheder, er sømandsidræt ikke forskellig fra enhver anden idræt (det er ikke nogen disciplin), men defineres blot ved at være en idrætsaktivitet blandt søfolk.

På statens sømandsskoler har idrætten altid været højt prioriteret. Der er afsat timer til såvel gymnastik som bådteneste og praktisk sømandsskab (i 1950'erne med henholdsvis 11, 11 og 6 timer ud af et 45-timers ugeskema), desuden lægges der ifølge dagsplanen op til, at man dyrker sport i fritiden.² På rederiet J. Lauritzens søfartsskole i Kogtved, der blev oprettet i 1943, dyrkede man iflg. Kaj Lund alle typer af idræt herunder også jiu jitsu.

Sømænd har altid dyrket idræt, men sømandsidrætten har undergået store forandringer, akkurat som sømanden, hans arbejde og image har forandret sig.

Nærmer man sig vor tid, har der gennem et par århundreder været et besynderligt billede af sømanden som en dikotomisk blanding af noget som på samme tid var stærkt og svagt, godt og ondt, efterfølgelsesværdigt og forkasteligt. Nemlig som en stout, dvs. stærk, kraftig og rank skikkelse – det er den sunde sømand (tiltrods for skråtobak og snaddebakning). Til billedet hører imidlertid også, at sømanden, når han er i havn, ikke skulle have andet i

2. Jævnfør „Beretning om Statens Sømandsskoler“ som udgives årligt.

hovedet end kvinder og spiritus på nærmeste havnekejpe, med efterfølgende bataljer og spektakler til følge. Denne udskejning (hvilket egentlig blot betyder at have fri) er den svage side af billedet, som påkalder sig de moralske fordomme.

Man kan ikke på den måde generalisere om bestemte erhvervsgruppers egenskaber, men hvis billedet på et tidspunkt havde noget på sig, så har det i al fald ikke været karakteristisk for de danske sømænd de sidste 3-4 årtier. Dels er der nu mange andre interesser at dyrke om bord og i havn, dels præges den søfarendes fysiske tilstand ikke længere blot af det mere eller mindre fysiske arbejde.

Kropskulturen blandt søfolk bestemmes i dag i høj grad af bevidst fysisk træning, og en idrætslig aktivitet, som udfoldes i rammer der er sat af omstændighederne samt en organisationsstruktur, som er udviklet nationalt og internationalt fra slutningen af 1940'erne.

Der findes i dag lige så mange veltrænede sportsfolk blandt søfolk som blandt øvrige befolkningsgrupper, ja nogle vil mene, at der findes en højere grad af kropsbevidsthed hos de søfarende. I 1952 skrev Politiken:

„Hvis man prøvede at udregne den statistiske udbredelse af sport inden for alle stænder, vil man uden tvivl naa til det resultat, at sømandsstanden herhjemme er den mest sportsudøvende.“³

I dag er de søfarendes muligheder for at dyrke idræt langt bedre, end de var for 34 år siden, om der så er blevet procentuelt flere aktive skal jeg ikke kunne sige; men situationen i 1952 såvel som den nærmest revolutionerende udvikling inden for sømandsidrætten siden, er et resultat af et vedholdende og initiativrigt organisatorisk arbejde.

Organiseringen af sømandsidrætten

I modsætning til den øvrige idrætsverden, har sømandsidrætten udviklet og organiseret sig helt uafhængigt af den etablerede idrætsbevægelse. Heri ligger sikkert meget af forklaringen på dens upåagtethed. Den dag i dag dyrkes sømandsidrætten uden kontakt med, eller blot formel associering til de store forbund i dansk idræt.

Hvis man blandt den lange række af spontane lokale turneringer i kapping, linekast, fodbold m.v. skal pege på, hvad man kunne kalde den første egentlige organiserede sportsbegivenhed, dvs. et planlagt og tilbagevendende

3. Politiken den 30.9.1951.

de arrangement, må det blive Atlanterhavs-cuppen.⁴ Fra 1925 har man afholdt denne fodboldturnering mellem mandskaber fra skibe, som krydsede Atlanterhavet og ankom til U.S.A.'s østkyst. Det var hovedsageligt fodboldturneringer, man arrangerede. En af grundene til, at man var så tidligt i gang med fodbold, kan skyldes, at de engelske skibsmandskaber gerne ville have modstandere, når de lå i havn, og sporten, herunder fodbold, var netop tidligere udviklet i England end i noget andet land i Europa. En anden af de gamle fodboldturneringer var Baltik-cuppen, som var forbeholdt skibe, der sejlede på Østersøen.

Først ved The International Labour Office's (ILO) kongres i Geneve i 1929 og siden i 1936 lavede man en rekommandation angående søfolks velfærd i havn.⁵ Det var imidlertid ikke noget, man fra rederside tillagde særlig stor betydning i første omgang.⁶ Gradvist fik man dog øjnene op for betydningen af sømændenes almene velfærd og sundhedstilstand. I 1940 oprettede man, på initiativ af bl.a. kontorchef i Handelsministeriet Ove Nielsen og skibsreder Knud Lauridsen, „Søfartsklubben“ i København. En selvejende institution hvor nordiske søfolk kunne tilbringe fritiden med at læse, høre radio, spille billard o.m.a., den fungerede de første år nærmest som en varmetue. Læser man beretningen fra det første år efter stiftelsen, finder man ingen idræt nævnt. Ser man derimod på en tilsvarende fra f.eks. 1952, viser det sig, at idræt er begyndt at spille en væsentlig rolle.⁷ I den mellemliggende tid er der sket vigtige ting i organiseringen af sømandsidrætten.

I slutningen af 1930'erne havde man planer om på nationalt og internationalt plan at oprette velfærdsorganisationer for søfolk. Det blev forpurret af krigen. Men efter 2. verdenskrig kom der gang i organisationsarbejdet. I Søfartens Hygiejnekomité havde man, straks fra stiftelsen i 1946, arbejdet med planer om udgivelse af et hæfte om idræt til søs.

4. Se en introduktion til sømandsidræt af Kaj Lund i Dansk Idræts-Forbunds officielle meddelelser nr. 10-11, p 129 november 1949, og af Lars O. Jørgensen i „Havnen. Dansk Sømandskirke i fremmede Havne“ nr. 4, maj 1984.
5. Jævnfør „Konvention vedrørende sømænds velfærd i havn“ ILO, 1929 (efter 1958 International Labour Organization), til den seneste ILO-vedtagelse se Recommendation on welfare services at sea and in ports 1970 no. 138. emnet vil blive taget op igen ved en kongres i 1986.
6. I „Beretning angående Den 21nde og den 22nde internationale søfartskonference i Geneve Oktober 1936“ Udarbejdet af Dansk Dampskibsrederiforening, senere Danmarks Rederiforening, som også på daværende tidspunkt var Danmarks største rederiforening, finder man intet om fremme af idrætslig udfoldelse blandt søfolk (se f.eks. pp 75-80).
7. Jævnfør „Stiftelsen, beretning og regnskab for Søfartsklubben København“, Kbh. 1941 og „Beretning og regnskab for Søfartsklubben København“, Kbh. 1952. Søfartsklubbens arkiv befinder sig i Statens Erhvervshistoriske Arkiv i Århus.

Det blev kaptajn Kaj Lund, som bl.a. havde arbejdet hermed i rederiet Lauritzen (som tillagde idrætten stor betydning), der fik opgaven at skrive pjecen „Gymnastik til søs“. Manuskriptet lå færdigt i 1948 og kunne udgives i 1949, bekostet og udgivet af det nyligt oprettede Handelsflådens Velfærdsråd.

Handelsflådens Velfærdsråd viste sig at blive krumtappen i organiseringen af sømandsidrætten. Det blev oprettet i 1949, delvist efter norsk forbillede, idet nordmændene havde arbejdet med sådanne ideer allerede under krigen. Rådets opgave var at fremme søfolks velfærd i havn og til søs. Det blev sammensat af repræsentanter for sømandsorganisationerne, Dansk Dampskibs Rederiforening, Sejlskibsrederiforeningen for mindre Skibe, Sømandsmissionen og Søfartsklubben samt Handelsflådens Søfartskontor, med 7 repræsentanter for søfolkene, 4 for rederne, 3 for staten og 3 for velfærdsorganisationerne. Formand for rådet blev, indtil han trak sig tilbage i 1958, en af initiativtagerne, Ove Nielsen, Handelsministeriet.

Kaj Lund blev leder af velfærdsrådets daglige arbejde og primus motor for organiseringen af sømandsidrætten. Velfærdsrådets arbejde omfatter meget andet end idræt, såsom formidling af informationer, litteratur, film, brevkurser, alle typer af kulturelle tilbud til søfolk rundt om på kloden.

Udover „Gymnastik til søs“ foranstaltede Kaj Lund udgivelsen af endnu to pjecer, nemlig „Organisation af Skibsidræt“ og en „Idræts-Havnevejviser“. Den første behandler, hvordan man lettest starter en idrætsklub om bord og holder gang i den, idet den understreger, at skal idrætten have nogen betydning, må den dyrkes regelmæssigt, hvilket kræver organisation. I Idræts-Havnevejviseren havde man samlet oplysninger om personer og institutioner i de vigtigste havne jorden over, som kunne yde hjælp ved idrætsarrangementer. Idrætsklubberne startede med at arrangere fodboldkampe, men fik hurtigt mange andre funktioner i forhold til alle typer af arrangementer om bord og i land. Det afspejles bl.a. i, at man begyndte at kalde dem for skibsklubber. Antallet voksede hurtigt i 1950 fra omkring 15 til 70, i 1951 til 110, i 1952 160 og i 1954 ca. 200 skibsklubber.⁸ Det antal har holdt sig til i dag, idet det kun er på de større skibe, man har skibsklubber.

Velfærdsrådet indledte et samarbejde med den vidtforgreneede sømandsmission, og man udstationerede idrætsudstyr så mange steder som muligt. Desuden etablerede man hurtigt et godt samarbejde med de øvrige nordiske landes tilsvarende velfærdsråd af udsendte medarbejdere.

Et andet led i organiseringen af sømandsidrætten var at udstationere velfærdssekretærer, som skulle være behjælpelige i forhold til de ønsker,

8. Tallene er fra BT 21.12.1950, Svendborg Avis 4.7.1951, Vestkysten 13.5.1952, Sydsvællands Social-Demokrat 18.5.1954.

behov og problemer som opstod i havn. Velfærdsrådet har således haft folk udstationeret i bl.a. Casablanca, Singapore og Antwerpen. Men desuden oprettede man hurtigt en velfærdsservice i store danske havne, det man i dag kalder havneservice, med service- eller kontaktmænd i bl.a. Aalborg, Århus, Odense og København.

Alle Handelsflådens Velfærdsråds aktiviteter finansieres ved bidrag fra sømændene, rederne og staten i et bestemt forhold. I 1949 var det 2 øre pr. dag pr. sømand fra kaptajn til letmatros, tilsvarende 2 øre fra rederne og det dobbelte fra staten, altså 8 øre om dagen pr. sømand. Det blev i 1949 til over 350.000,- kr.⁹ De tilsvarende tal beløber sig i dag til 30, 30 og 60 øre.

Det forhold at sømændene selv er med til at betale driften af velfærdstjenesten betinger også en anden forholden sig til og engagement i de aktiviteter, der foranstalles. I 1952 affødte det f.eks. en diskussion i velfærdsrådets blad „Horisont“ efter en kritik fra bådsmand Verner Huscker M.S. „Lousiana“ af, at der udstationeredes (og betaltes) kontaktmænd i danske havne, hvor søfolkene sagtens selv kunne finde rundt, mens der manglede kontaktpersoner i nogle af de større udenlandske havne som New York. Desuden var han godt utilfreds med, at sømandsmissionen blev blandet ind i velfærdstjenestens arbejde, han mente, det hang sammen med, at der nok var for få „kunder i butikken“, og syntes at missionsfolkene skulle lade søfolkenes sjæl være i fred. Mange andre har siden udtrykt stor respekt for det arbejde, sømandspræsterne har lagt som matcharrangører, tidtagere, fodbolddommere og -spillere gennem årene.

At det i starten først og fremmest var fodbold, man arrangerede når man lå i havn, afspejler sig også i at det var i fodbold, man først etablerede større nationale og internationale turneringer (jvf. Atlanterhavs-cuppen). I 1950 lavede man således en „vestkyst serie“ for svenske, norske og danske skibe, som regelmæssigt anløb Nordamerikas vestkyst, og samme år en „Københavnsturnering“ for skibe, som regelmæssigt anløb eller havde længere ophold i København; samt en „dansk verdensserie i fodbold“, sådan at danske skibshold kunne arrangere kampe hvorsomhelst de måtte støde på hinanden verden over. I 1951 startede man en „Skandinavisk verdensserie“ i fodbold, som byggede på erfaringer fra de norske og danske verdensserier. Overalt hvor handelsskibe fra Norge, Sverige, Finland, Irland og Danmark mødte hinanden, kunne der arrangeres kampe, i alt imellem 300 skibshold i 1951. Denne turnering var i så kraftig vækst, at den i løbet af et par år blev betegnet som verdens største fodboldturnering, i 1952 således med 514 deltagende skibsklubber.¹⁰

9. Berlingske Aftenavis 18.9.1950.

10. Diverse dagblade den 21. og 22. januar 1953.

Men det var ikke kun fodbold, man søgte at sætte i rammer. Fra begyndelsen af 1950'erne startede man på at opfordre sømændene til at svømme ved enhver given lejlighed, ligesom velfærdsrådet uddelte diplomer for bestået svømning af 200 m. I 1952 besluttede de nordiske velfærdsråd at starte en verdensserie i „fri idræt“, tilgængelig for alle besætningsmedlemmer på nordiske handelsskibe. Turneringen omfattede kuglestød, højde- og længdespring, 100-m løb og stafetløb. En måde at arrangere sådanne konkurrencer på var at afholde nordiske idrætsuger rundt omkring i verden, hvor de deltagende afviklede disciplinerne i løbet af den tid, man lå i havn. Den første blev afholdt i Antwerpen i 1954. Endelig skal det nævnes, at man i 1953 afholdt det første af de legendariske stævner ved Langelinie i København, hvor mandskaber fra forskellige skibe, bl.a. de norske amerikabåde, dystede i redningsbåde på en 1000-m bane mod bl.a. marinens og søfartsskolernes hold.

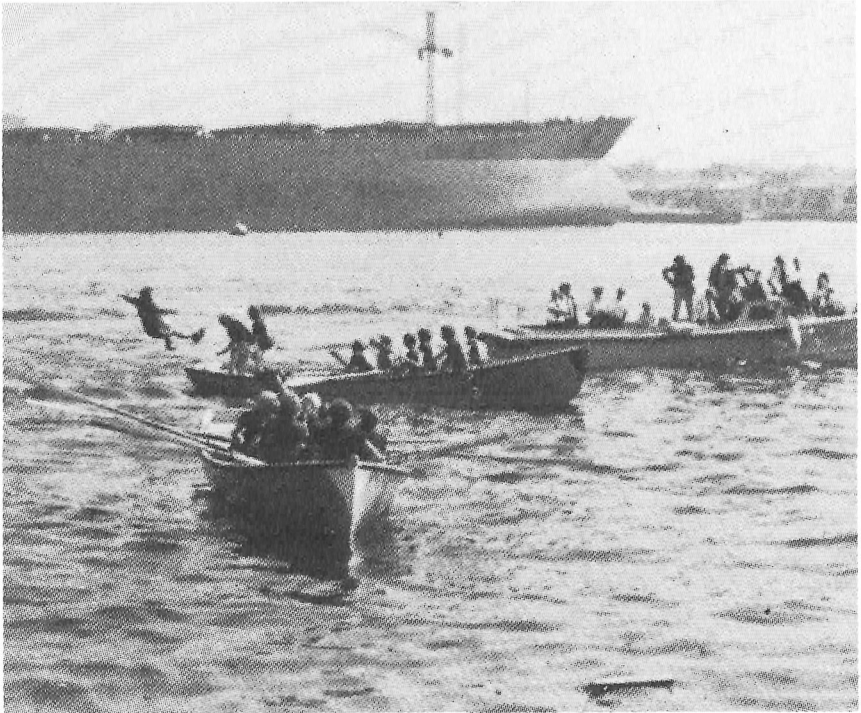
Disse turneringer videreeksisterer under en eller anden form til i dag, i 1984 deltog bl.a. Kongeskibet Dannebrog, Flyvebådene og Grenå-Hundested Linien i Langelinie-roningen. Mange turneringer er blevet ændret og udvidet, ligesom der er kommet nye til. Rent organisatorisk er det vigtigste nok, at man, med forbillede i de nordiske velfærdstjenester, dannede et internationalt koordinerende organ, i hvis regi de internationale turneringer nu afvikles.

The „International Sports Committee for Seafarers“ (ISS) oprettedes i 1976 med velfærdsråd og -organisationer fra Norge, Finland, Frankrig, Polen, Sverige og Sovjetunionen som medlemmer. Senere er bl.a. Holland, Danmark, Vesttyskland, Jugoslavien og U.S.A. blevet medlemmer, men så godt som alle nationer deltager i arrangementerne under ISS. Der er dels tale om en række løbende turneringer (fodbold, bordtennis, svømning, fri idræt m.v.), dels tale om at man i ISS efter nordisk forbillede arrangerer internationale sportsuger rundt om i verden.

I 1981, efter fem år, kunne man opregne, at over 150.000 søfarende, fra mere end 100 skibe og omkring 100 forskellige nationer, i denne periode havde deltaget i internationale sportsarrangementer. I 1984 konkurrerede 25.577 fra 109 nationer i 42 sportsuger.¹¹

Sømandsidrættens organisationsstruktur udgøres dermed af en hierarkisk opdeling: ISS (som arbejder på at blive underlagt ILO), nationale velfærdsråd, velfærdssekretærer, søfartsklubber, skibsklubber, sømandsmissionen, den enkelte søfarende. Den udfarende og styrende kraft ligger dels i de øverste organer ISS og de nationale velfærdsråd, fordi det er dem, der afstikker retningslinierne for turneringerne; dels hos velfærdssekretærer og

11. Jævnfør ISS's årsskrift „Sports of the Seven Seas“, Oslo 1981 og 1984.

Fra kaproning ved Langelinie 1984. Traditionen tro blev styrmanden på det vindende hold kastet på havet. (Horisont sept.-okt. 1984).

sømandspræster, som opsøger skibene, når de går i havn og tilbyder hjælp med arrangement, transport o.lign. Men initiativet ligger også hos de søfarende selv, idet man, og det vil ofte sige skibsklubberne, hvor som helst kan arrangere kampe, som kan indgå i de løbende turneringer. Endvidere fra sømændene, hvilket kan få betydning for arrangementer, såvel som for fordelingen af midlerne imellem idræt og andre ting.¹²

Der er altså tale om et vekselvirkningsforhold; men selv om stadig flere aktiviteter falder ind under de organiserede turneringer, skal man endelig ikke tage fejl af, at hovedparten af sømandsidrætten dyrkes i „privat“ regie, på eget initiativ, i de store skibes motionsrum og svømmingpools, på dækket

12. Jævnfør f.eks. en spørgeskemaundersøgelse som viser, at de søfarende stort set er tilfredse med omfanget af idrætsarrangementer. For stort 13,1%, passende 51,6% for lille 13,2%, „Horisont“ jan/feb. 1985 p 26.

til søs og på kajen når man ligger i havn, med spontane kampe indbyrdes og mod lokale hold. Langt fra al sømandsidræt afspejler sig i tallene som opregnes i blade som „Sport of the Seven Seas“ og „Horisont“. Men det har velfærdsrådene også lagt vægt på fra starten. Det man ønsker, er at give vejledning, rådgivning, stille arrangører og faciliteter til rådighed for enhver idrætslig aktivitet.

Sømandsidræt er altså en hel række idrætslige aktiviteter blandt søfolk, og disciplinmæssigt adskiller de sig ikke væsentligt fra den øvrige idrætsverden. Man kan naturligvis fremdrage en række discipliner, som er specifikke, hvilket jeg skal gøre i det følgende afsnit; men det er ikke så afgørende, fundamentalt set er der tale om de samme discipliner. Alligevel kvalificeres sømandsidrætten ved andet, end at den udfoldes blandt søfarende. Den adskiller sig på en række punkter radikalt fra de traditionelle idrætslige aktiviteter. Højdespring til søs og højdespring i land er ikke identiske discipliner.

Tid og rum. Discipliner, faciliteter og regler.

Tid og rum er på mere end én måde afgørende faktorer i enhver form for idrætsaktivitet. Hvor meget tid har man til at arrangere kampe og stævner, hvor meget tid har man til at forberede sig før kampen, til at øve sig o.lign. Hvor meget tid afsætter man til afviklingen af en disciplin, hvordan laver man reglerne i et spil, så man får mere eller mindre tid til at tænke over taktikken, teknikken og udførelsen (her betyder den tredje faktor, som man, ved siden af rum og tid, normalt medregner: kraften også noget).

Hvor meget plads har man, eller hvor meget plads afsætter man til at forberede og udføre en disciplin. Hvilke rammer sættes eller sætter man for udførelsen? Er grænsen murene på en gårdsplads, vandet langs rælingen, kahyttens to gange én, en kridtstreg på en plæne, lige så langt man kan kaste eller løbe?

Mulighederne for kombinationer og regelsættelse i idræt er legio, og begrænses kun af fastlåste regler, fysikkens og fantasiens grænser. Intet er givet, alt er muligt, lyder filosofien bag „New Games“-traditionen, som startede i U.S.A. mod slutningen af Vietnam-krigen, man lægger bl.a. vægt på kreativitet i idrætsudfoldelsen. Og dog, forholdene om bord på et skib og for et mandskab i havn sætter nogle rammer, som gør mulighederne for idræt væsentligt anderledes end for den øvrige befolkning. Men af samme grund tvinges sømandsidrætten også netop til at gå andre veje. Ændre på tids- og rumkodekser, og på regler som gælder for idrætten, som man kender den i land. Tænke kreativt som New Games-folkene plæderer for. Sagen er blot, at

sømandsidrætten ikke er en ny ting, men en gammel ting.

Sømandsidrættens betingelser er væsensforskellige fra den øvrige idræts, og den adskiller sig derfor også derfra på en række væsentlige punkter, selvom disciplinerne tilsyneladende er de samme. Desuden ændrer disse rammesættende omstændigheder sig med årene, hvilket betyder at sømandsidrætten ændrer karakter.

Den kortere tid i land har man søgt at kompensere for ved at lave veltilrettelagte arrangementer, hvor rammer og remedier forefindes tæt på havnen, og søfolkene køres fra og til sportscentrene, så kampe og turneringer kan afvikles så hurtigt og effektivt som muligt. Der er stor forskel på, hvordan man tidligere med sømandspræsten i spidsen begav sig ud for at finde et godt badested eller en velegnet mark og forsøgte at støve tilstrækkeligt mange indfødte sammen til at en kamp kunne arrangeres, og til i dag hvor idrætscentret ligger lige ved havnen, og alt kan arrangeres lynhurtigt ved hjælp af den lokale servicemand. Tid og rum er afgørende og forandres, som tiden går.

Så godt som alle discipliner dyrkes. Med hensyn til idræt om bord, er jeg bl.a. stødt på, at man seriøst dyrker: gymnastik, fodbold, atletik (spring, kast, stød og løb), boksning, svømning, bueskydning, længde- og præcisionskast med line, tovtrækning, dart, dans, sjipling, forhindringsløb, rulleskøjteløb, dæks golf, styrketræning m.m. At disse ting også dyrkes i land og ofte trænes med henblik på konkurrencer mod andre skibshold i land, siger sig selv. Mens skibet ligger i havn, finder man endvidere søfolk, som benytter tiden til at ride, stå på ski, gå på jagt, dyrke roning, jolle og kølbådssejls, windsurfing o.m.a.

Der er altså tale om et særdeles stort og varieret repertoire. Måden hvorpå man udfører og dyrker de forskellige ting varierer, desuden går der mode i idrætten. I begyndelsen af 50'erne var det hovedsageligt gymnastik, fodbold og svømning, siden boksning og styrketræning, midt i 50'erne var det f.eks. populært med bueskydning osv. I dag er man bl.a. meget seriøse med atletik, motionssvømning, bordtennis og fodbold. Der er altså nogle ting f.eks. fodbold, som har holdt populariteten, det samme gælder styrketræningen (sømandsidrætten står ikke på bodybuilding-bølgen, den har en lang tradition for vægttræning). Andre ting dyrkes ikke i særlig udstrækning mere, f.eks. linekast og boksning, mens andre igen vanskeligt kunne dyrkes om bord tidligere, f.eks. rulleskøjteløb, bordtennis og marathnløb. Af pladshensyn skal jeg undlade at beskrive de mere kuriøse aktiviteter og i stedet koncentrere mig om et par af de discipliner, som udmærker sig ved en stor udbredelse, og ved at man stadig dyrker dem (gymnastik, fodbold og atletik) og kort komme ind på et par, som meget præcist viser udviklingen og mulighederne om bord (forhindringsløb, bordtennis og styrketræning).

Gymnastikken kan udføres om bord næsten som i land, selv om der er forskel på forholdene om bord på en lille coaster og et stort fragtskib.

„Øvelserne bør helst udføres i fri luft, på bådedækket, poopen el. lign., men kan også, når omstændighederne kræver det, foretages i lukafet, hvis pladsen ikke er alt for kneben.“

skriver Kaj Lund i indledningen til „Gymnastik til søs“,¹³ hvor han gennemgår en række øvelser i enkeltmands- og holdgymnastik. Det hedder videre, at

„Alle de valgte øvelser kan udføres, selv om skibet ruller og duver noget. I de øvelser, hvor grundstillingen almindeligvis kræver samlede fødder (som f.eks. retstilling), kan øvelsen som regel udføres med adskilte fødder for balancens skyld, eller den kan udføres nær ved en genstand (lugekam, lønning, skot, køjekant), hvor hånden straks finder støtte, om nødvendigt.“

Selve øvelserne, herunder kommandoerne ved holdgymnastikken er beskrevet i fuld overensstemmelse med den måde, man gjorde gymnastik på i slutningen af 1940'erne. Det som vel for de fleste i dag står som „kaptajn Jespersen stilen“ med få totalbevægelser og kraftige markeringer i yderpositionerne, som ved „Sidebøjning med hug“ og „Vandrette armhug og armsving udad“, som to af øvelserne hedder, med følgende kommando til sidstnævnte

„Armene fremad – før! Skiftende armhug og armsving – begynd! Hug! Sving! Hug! Sving! osv. Givagt – holdt!“¹⁴

Denne overensstemmelse med samtiden gælder også de senere udgivelser af pjecen, som siden blev kaldt for „Sømandsidræt“. For hver nyudgivelse blev den sendt til DIF, for at de kunne kommentere indholdet, men DIF havde iflg. Kaj Lund sjældent kommentarer. I pjecernes indledende opfordring til at dyrke gymnastik hedder det, at

„gymnastik udvikler alsidig behændighed og alment herredømme over legemet i modsætning til arbejde og idræt, der udvikler begrænset, specialiseret behændighed.“

13. Kaj Lund „Gymnastik til søs“, Kbh. 1949, p 7.

14. Ibid. p 20.

og videre om motivationen hedder det

„Man behøver ikke at genere sig, fordi man er den eneste om bord, der gør gymnastik. Man skammer sig dog ikke for at reparere sit tøj og holde det ordentligt og pænt, og langt vigtigere må det være at holde sit legeme og sin muskeldragt i førsteklases stand.“¹⁵

På baggrund af disse pjecer eller småbøger er der blevet dyrket megen gymnastik om bord på danske skibe, gennem de senere år har der dog været en tendens til, at man dyrkede mindre gymnastik til fordel for de øvrige discipliner. I pjecerne findes også anvisninger på, hvordan man kan dyrke megen anden idræt, f.eks. *fodbold*.

Ikke alene konditionstræningen (løb, sjipling, gymnastik m.v.), men også mange af teknikkerne (de forskellige spark, nedtagninger, driblinger og nik) kan indøves og udvikles med ganske lidt dørklads.

„I adskillige danske skibe, endog under 2000 tons d.w. trænes der i driblingsøvelser og lignende i lastrummet, når skibet er i ballast. Andre steder praktiserer man også at træne på dækket – ganske vist med papirbolde. Man sørger da for at have en god reserve af bolde, fremstillet af aviser ombundet med kabelgarn. Træningsbolde kan også fremstilles af kasserede sokker, uldtrøjer eller lignende, der udstoppes med klude, papir, værk etc. og surres til kuglefacon med kabelgarn.“¹⁶

I avisartikler fra 1950'- og 60'erne ser man fotos fra træning i lastrum. Der er her tale om en meget fin tilpasning af en idrætsgren til omstændighederne. Rummet og tiden er givet, man må så tilpasse spillet. Det betinger dels ændrede rekvisitter (papirbolde), dels andre og ændrede regler. Bl.a. anbefales indendørs regler, som at holdene består af 4 spillere plus højst 3 udskiftningsspillere, en spilletid på 2×7 min. at der ikke bruges off-side regel m.v. Desuden har man lavet sine egne regler, og det giver sig selv, at man spiller med bande i et lastrum.

Uvist af hvilken grund slog håndbold aldrig igennem på samme måde, skønt betingelserne herfor var de samme. Men fodbold trives stadig godt i den danske handelsflåde, selv om man ligger kortere tid i havn. Desuden spilles der meget blandt skibe, som ligger i havn, såsom passagerskibe og mindre coastere. Dette intensiveres ikke mindst af de turneringer og internationale sportsuger, som arrangeres i velfærdsrådenes og/eller ISS's regie.

15. Ibid. p 5.

16. Kaj Lund „sømandsidræt“, Kbh. 1969, p 42.

Det er i fodbold, som i alle øvrige idrætsgrene, af stor betydning hvilken inddeling og hvilke regler man vælger. I fodboldturneringen for danske hold (tidligere dansk verdensserie) der køres under velfærdsrådet, skelnede man indtil 1985 mellem to klasser 1) passager- og skoleskibe, 2) fragtskibe, de to klasser er nu slået sammen. I den internationale serie i fodbold skelner man i dag mellem grupperne C fragtskibe med besætninger på 50 personer og derunder, og PE skoleskibe, passagerskibe, færger og krydstogtskibe samt fragtskibe med besætninger på 51 personer og derover.¹⁷ Seriekampe kan spilles mellem de to grupper, og resultatet gælder da altid for gruppe PE-skibe, hvorimod gruppe C-skibe kan afgøre efter kampen, om det også skal gælde dette skib. Man spiller med hold fra 11 og ned til 7 spillere, og reducerer bane og spilletid i forhold hertil. Der skal spilles 8 kampe, og de første 8 kampe tæller. Danske hold skal møde mindst 3 hold fra andre deltagende nationer. Et seriehold bør stille op, med mindre man kan påberåbe sig nødvendigt arbejde om bord, svigtende kommunikationsmidler, sygdom eller lignende. Vunden kamp giver 2, uafgjort 1 og tabt kamp 0 point. For at undgå at hold blot søger at vælge sig „lette“ kampe, tildeles der tillægspoints. Sejr over en modstander der slutter med 6-16 grundpoints giver 1 og uafgjort giver $x\frac{1}{2}$ tillægspoint. Man kårer de to bedst placerede, men der uddeles endvidere præmier til de tre hold, som uanset resultat under spilperioden (1. januar-30. november) opnår det største antal seriekampe.

I „fri idræt“ dvs. *atletik*, afholdes i dag konkurrencer i en dansk-, en nordisk- og en verdensserie. Man kårer individuelle vindere, såvel som de bedste (skibs)hold. For hver enkelt deltagers bedste resultat i enkeltdisciplinerne udregnes points efter international tabel, og for hold divideres den samlede pointssum for de deltagende med skibets samlede normalbesætning.¹⁸

Ved det danske mesterskab i fri idræt 1985 havde man følgende discipliner: løb, kuglestød, længdespring med tilløb, højdespring med tilløb, længdespring uden tilløb, højdespring uden tilløb, 4-kamp (løb, kuglestød, højdespring og længdespring), 4×100 m stafetløb for mænd og 3×60 m for kvinder. Foruden opdelingen i køn, har man aldersgrupper med opdeling i før og efter 1934, 1944 og 1954, samt en opdeling i 1) passager- og skoleskibe, 2) fragtskibe med 16-40 mands besætning, 3) fragtskibe med 15 besætningsmedlemmer eller færre og 4) maritime skoler.

Da besætningerne tilbringer en stadig større del af tiden om bord, medtager man i dag resultater, som er aflagt om bord i konkurrencen, og ikke blot dem som er opnået i land. Disse resultater tæller dog ikke ved

17. Se hertil f.eks. „Service til søfarende“ Handelsflåders Velfærdsråd 1985, pp 75ff.

18. Ibid. pp 78ff, om fri idræt se endvidere f.eks. „Sømandsidræt“, Kbh. 1969 pp 28ff.

kåringen af dansk eller nordisk mesterskab. Desuden skal man iagttage en række forholdsregler, bl.a. må man kun konkurrere under rolige vindforhold og i skibets længderetning, og der må ikke arrangeres stafetløb om bord.

I det hele taget er disciplinerne i fri idræt påvirkede af de specielle omstændigheder, som udgøres af rammerne for træningen om bord. F.eks. er længde- og højdespring uden tilløb en direkte konsekvens af, at man ofte har meget lidt plads til sin rådighed. Altså igen en tilpasning af reglerne til forholdene, her det givne rum.

De gamle instruktioner for stående længdespring fremhæver, at man som afsætted bør anvende en 7 cm høj planke eller luge, der ligger fast på dækket, og at måtten eller presenningen på nedspringstedet, der bør have samme højde som afsættet, heller ikke må kunne skride.

Selve springet foretages som i dag, ved et fremadfald, en fleksion i leddene, efterfulgt af en ekstension i hofte, knæ og fodled, et kip med armene, og efter udstrækning en fremadføring af benene og en fremadføring af armene i nedfaldet.

Anderledes med det stående højdespring, her beskriver de gamle bøger et sakspring (med samlet afsæt og uden aktivt kip med det ene ben!), hvor man i dag benytter en slags Fosbury Flop med samlet afsæt og aktivt kip med armene. De individuelle danske vindere af højde- og længdespring for mænd i 1984 opnåede henholdsvis 1.30 m og 2.95 m med denne teknik.¹⁹ Den internationale sportskomité har i øvrigt netop vedtaget, at højdespring ikke længere skal indgå i de internationale turneringer.

Med hensyn til kuglestød skal det nævnes, at man i de gamle instruktioner henviser til, at man under træning om bord med fordel kan benytte sejldugsposer fyldt med sand eller bly (massive jernkugler ville ikke være særligt hensigtsmæssige). I dag benytter man plastikugler fyldt med blykugler.

I løb var det tidligere hovedsageligt sprint, man kunne træne, ved f.eks. på et jerndæk at bruge en pladesamling til den forreste og en tung genstand (f.eks. et lugedæksel) til bageste startblok. I dag kan det, med lidt god vilje, lade sig gøre at dyrke både sprint, mellem- og langdistanceløb om bord på visse bådtyper.

Som en afrunding af omtalen af disciplinerne vil jeg nu kort komme ind på *forhindreingsløb*, en disciplin man tidligere dyrkede under stor morskab, *bordtennis* som man i dag dyrker med stor alvor, og *styrketræning*, som man om bord på danske skibe har dyrket seriøst i mange år.

Det store forhindreingsløb var på mode i slutningen af 1950'erne, og det stiller krav til såvel initiativ og opfindsomhed ved banelægningen, som

19. „Idrætshorisontering. Slutstillinger 1984“ udgivet af Handelsflådens Velfærdsråd p 11.

hurtighed, styrke, smidighed og koordination ved udførelsen. Mulighederne er utallige, udover løb, klatring og svømning. Man kan f.eks. slå kilerne af en lugepresenning og lade konkurrenterne krybe over lugen under presenningen, lave balancegang på en malerstilling, der er frit ophængt tæt over dækket uden sideafstøtning, eller lave transport af en pøs fuld af vand gennem en lodsløjde i én fods højde over dækket.²⁰

Tidligere var det lidt vanskeligt at spille bordtennis om bord, men man kunne dog lave en afskærmning med hessian omkring bordtennisbanen på dækket. I dag går det bedre med indendørs-baner om bord og i havn. I de skandinaviske lande kan man finde eksempler på turneringer i bordtennis tilbage til 1955, og det er ligeledes de skandinaviske lande, som indtil i dag har klaret sig bedst i de internationale bordtennisturneringer, der kom på ISS's program i 1981. I 1983 lå der således danske skibshold på 1., 2. og 3. pladsen og i 1984 på 2., 4., 5. og 6. pladsen.²¹

Mens bodybuilding først har fejret sine triumfer blandt landkrabber inden for de seneste år, har der i mange år været tradition for en seriøs styrketræning ved hjælp af vægte, på de danske handelsskibe. I dag finder man ofte veludstyrede kondirum med alskens vægte. I den mere primitive start kunne man f.eks. bruge en fortøjningssjækkel eller lave en vægt ved at støbe to cementklodser i en træpøs omkring en jernstang. Omkring klodserne anbragte man tyrkerknob for at dækket ikke skulle blive ridset.²² I de ældre udgaver af „Sømandsidræt“ findes detaljerede beskrivelser af velegnede vægtøvelser til opbygning af kroppens forskellige muskelgrupper, under en overskrift som kunne være taget fra vore dages helsecentre: „Moderne legemskultur“.

Men det er nu ikke i den retning tendensen går for sømandsidrætten.

Brud og kontinuitet i malstrømmen af udviklingstendenser

Der findes flere måder at detektere udviklingstendenser på. Én kan være at gå til sømandsidrættens officielle organer, og se på selvforståelsen der, samt med en ideologikritisk distance søge at aflæse det billede, som tegner sig. Det vil bl.a. sige „Horisont“, „Idrætshorisontering“ og „Sports of the Seven Seas“.

20. Eksemplerne er hentet fra Berlingske Tidende 17.8.1959.

21. Jævnfør ISS's årbog „Sport of the Seven Seas“ Oslo 1983, p 59 og 1984 p 53.

22. Eksemplerne er givet af Kaj Lund i „Gymnastik til søs“, Kbh. 1949 p 33 og bladet „Vikingen“ 1952.

23. „Sport of the Seven Seas“ 1984, p 6-7, og „Horisont“ juli/august 1984 p 9.

Benytter man disse kilder, er der ingen tvivl. Sømandsidrætten har de sidste 36 år bevæget sig i samme retning, som idrætten i øvrigt. Nationalt som internationalt er der sket en sportificering, hvor konkurrenceidrætten har fortrængt gymnastikken og de lokale og spontane idrætsaktiviteter med sine veltilrettelagte stævner og serier, standardiserede regler og olympiske imperativer (hurtigere – højere – stærkere).

Dette bekræftes af avisdækningen. Ganske vist mangler jeg stof fra 70'erne og 80'erne, fordi der ikke rigtigt er skrevet noget (bortset fra „Vestkysten“), men tendensen er klar.

Er dét nu også et korrekt billede af sømandsidrætten og dens udvikling? Graver man et spadestik dybere, er tendensen mindre éntydig.

Det man læser om i tidsskrifter og aviser er ofte dét, man fra „officiel“ side gerne vil have frem: stor deltagelse ved stævner. Men som sportsjournalistikken desværre ofte er, bliver det til den bevidstløse resultatopregning i stedet for en seriøs reportage. Dermed indfanger man hverken den stemning og ånd, som stævnerne afvikles i eller den daglige idrætsaktivitet (hvad enten den nu dyrkes for sjov, for sundheden eller for den fremtidige konkurrencesituation).

Læser man mellem linierne, tegner der sig et andet billede oveni og ved siden af. Der dyrkes megen idræt ved siden af de fastlagte konkurrencer, det fremgår bl.a. af beretningerne fra skibsklubberne. Her er blot to eksempler

*„En mere aktiv fritid har været at spore i skibet den senere tid med turneringer i skak, dart og bordtennis arrangeret på skibets rejse fra Sortehavet til La Plata River. Klubben arrangerer også vægtløftning, for at holde kalorierne lidt på afstand og dermed helse og form ved lige.“
(M/S Morellia)*

*„Svendborg Mærsk lå i Lake Charles i 8 dage, og tiden blev brugt til udflugten i livbåd. På sejlturene lærte man en del lokale at kende og fik derved lejlighed til at afprøve windsurfing ... Der er fabrikeret udstyr til dækgolf, og det må siges, at der er liv i klubben.“
(„Horisont“ sept.-okt. 1984, pp 14 og 15).*

Oveni billedet af resultatopregninger fra tilsyneladende behårde konkurrencer ved sportsugerne tegner sig et andet, som afspejler intentionerne bag. Det lyder proklamatorisk fra ISS:

„This is really amateur sport. We must endeavour to keep the seamen's sport on such a level.

In modern society sport has become an important factor. Years of experience have proved its ability, to deminish differences between

nations, races, classes and vocational groups. International Seamen's Sport has to the same extent, daily given practical examples of how a sound competition on the sportsfield can promote a greater understanding and smoothen old mistrust and disagreements."

(Sports of the Seven Seas", 1977, p. 4).

Det afgørende er at deltage, ikke at vinde. Som Lars O. Jørgensen formulerer intentionerne i sin idrætsorientering for 1985:

„Disse konkurrencer er ikke behårde. Men de er en blanding af motion, samvær og kappestrid. De fleste synes nok, at det er sjovest at motionere, når man er flere. Og når man er flere, bliver det lynhurtigt konkurrence i al venskabelighed; og det er sådan, Velfærdsrådets konkurrencer skal være."

(„Horisont", jan.-febr. 1985 p 19).

Denne holdning afspejles helt tydeligt i reglerne (opdeling i klasser, fleksibel afvikling, tillægspoints, division med normalbesætningens antal m.v.). I svømning har man f.eks. en disciplin, som hedder „Thurø rundt". Det er en 30 km, som deltagerne kan stykke op i så mange bidder, de ønsker inden for et år. Reglerne beforder motionsaspektet, det afgørende er, at alle deltager. I atletik f.eks. betyder det mere, at man er med, end hvor gode ens resultater er. Sådan noget styrker fællesskabet omkring idrætten og om bord.

Jeg har selv overværet to idrætsuger i 1985, den ene afholdt i Århus i maj, den anden i Esbjerg i juni måned. Begge var arrangeret af Lars O. Jørgensen, med hjælp fra den lokale havneservice. Det betyder meget for atmosfæren ved afviklingen, at arrangørerne har den rette indstilling, men det er også nødvendigt, at mandskaberne møder med den rette „ånd".

En af de ting jeg oplevede i Esbjerg var, at et mandskab fra den tyske coaster Moralla, som kun havde kort tid i havn, efter atletikken pludselig stod uden en modstander i fodbold. Men spilles skulle der, også selv om det ikke kunne tælle i konkurrenceregnskabet. Så der blev dannet et hold, bl.a. ved at Lars O. Jørgensen og jeg gik ind. Da vi ved halvleg fandt Morellas hold for svagt byttede vi rundt på spillerne. Det var frem for alt sjovt.

Konkurrencen kan ellers være hård nok, det er en del af spillet og fascinationen, at man gør, hvad man kan for at vinde. Under sportsugen i Århus overværede jeg en kamp mellem to stærke hold, mandskabet på coasteren Kronos og en udvalgt flok karseklippede drenge (eller unge mænd) fra skoleskibet Georg Stage. Det gik hårdt til, men kampen blev fair spillet, og drengene sagde bagefter, at det var herligt at få rørt musklerne på denne måde. Nogle gange er det dog ikke helt så fordrageligt, f.eks. hvor der

står vigtige points på spil. Arne Jørgensen, som var dommer i kampen mellem Georg Stage og Kronos, fortalte mig om, hvordan han engang som dommer var blevet lovet tærsk efter en kamp af et overivrigt norsk hold – men det er en absolut undtagelse i sømandsidrætten.

Et par dage senere talte jeg med Bent Andersen, kaptajn på Kronos. Mandskabet er meget aktivt, forholdene om bord giver ikke gode muligheder for træning; men man øver sig med småspil på kajen, så ofte som muligt, og da skibet, der er en sand/slamsuger, ofte ligger ved land, er det en oplagt mulighed.

Vi sad bænket på skibet omgivet af stolte trofæer, Kronos er nemlig ét af de meget vindende mandskaber (tre år i træk: 1982, 1983 og 1984 verdensmestre i fri idræt for deres klasse, og i fodbold nr. 3 i verden i 1984). Disse resultater skyldes ikke mindst Bent Andersens indstilling og personlige engagement. Det gælder generelt, at idrætten afhænger meget af de overordnede velvilje.

Redernes indstilling er generelt positiv, det kan man bl.a. se af den måde, man i dag indretter de større skibe på, og rederierne yder også store pengebeløb til institutioner og centre. Som eksempler herpå kunne man nævne Sømandsklubben i København (1941ff), og Mariners Club i Hongkong (1959ff), med bl.a. Lauridsen, A. P. Møller og Ø.K. som sponsorer. Der ofres store beløb på sømandsidrætten, ikke mindst i Norge og Sverige. F.eks. har man i Göteborg et topmoderne idrætscenter forbeholdt søfolk. Her findes indendørs faciliteter til dyrkning af fodbold, volleyball, badminton, bordtennis, fri idræt, bowling og svømning. Centret der årligt besøges af ca. 65.000 søfarende har foruden diverse udendørsfaciliteter også billard, TV-lokale, bibliotek og cafeteria.

Noget tilsvarende findes ikke i Danmark, i stedet benytter man de idrætsanlæg, som findes i stort tal overalt. Men derfor kunne de aktive sikkert godt bruge flere bevillinger. En af de nyeste strømninger er ifølge Bent Andersen, at nogle mandskaber får sponsoreret deres deltagelse i internationale idrætsuger af rederne. Det kan godt være et problem at holde sig helt i top, hvis man selv skal betale både rejse, udstyr og lommepenge. Tager man til en idrætsuge i København, laver man jo gerne andet end bare at dyrke idræt, og så er det et spørgsmål, om man har råd, slutter Bent Andersen.

Spørgsmålet er, om der heri ligger kimen til en professionalisering. Umiddelbart mener jeg ikke, det er tilfældet. Støtte til transport og udstyr er vel blot rimeligt. Det er ikke sådanne tendenser, jeg ser kan være ændrende for sømandsidrætten i fremtiden. Men der er tendenser, som bør problematiseres, og som tilsvarende tendenser i den øvrige idrætsverden. Jeg vil her specielt pege på en: de nye regler, som gør det muligt at indregne resultater opnået om bord i konkurrencerne, rummer faren for en stigende fremmedgø-

relse i idrætten. Denne finder man f.eks. uden for sømandsidrætten i atletikkens ti-kamp for hold, hvor det ikke er den relative placering ved konkurrencer mellem modstandere på banen, der tæller, men de absolutte tal. Konsekvensen er, at man lige så godt kunne blive hjemme og sende en video af resultatet, som komme til et stævne og kæmpe mand til mand. For sømandsidrætten er der til en vis grad tale om noget nødtvungen (man har kortere tid i land) – når noget tilsvarende finder sted på land, er der tale om, at man selvvalgt underlægger sig sportificeringens logik: fremmedgørelsen af sportspræstationerne. Man kæmper mod målebåndet og uret – modstanderen bliver abstrakt og usynlig.

Så galt står det endnu ikke til for sømandsidrætten, det er stadig dysten/kappestriden, og ikke blot konkurrencens resultat der tæller. Sømandsidrætten danner på mange måder en positiv undtagelse fra den øvrige idrætsverden. I dag er motionsidrætten en voksende realitet, som kultur- og identitets-skabende faktor i samfundet – det har den været for de søfarende i mange år. Samtidigt ser det ud til, at man undgår den ekstreme grad af opsplitning, professionalisme og konkurrence, som er bieffekterne af den almene sportificering af idrættens verden.

Jeg har især fundet det interessant, at se dette afspejles i den bevidste regelsættelse for sømandsidrætten. Reglerne for disciplinernes udførelse er tilpasset rummet (teknik, redskaber og banelængde), reglerne for afholdelse er tilpasset tiden (fleksibilitet med hensyn til omstændigheder, ledelse, tidspunkt og sted for udførelsen), og endelig tilskynder reglerne til motion og deltagelse, ikke til en snæver elites indbyrdes konkurrence.

Den umærkelige, men sikre sportificeringstendens sætter sig igennem uden brud med de gamle sportsidealer. Amatørismen har tilsyneladende overlevet i sømandsidrætten, som står støt kurs i malstrømmen af udviklingstendenser.

Med denne artikel har jeg blot kunnet give en introducerende beskrivelse af de mange interessante sider af sømandsidrætten. Vil man arbejde videre hermed, kan jeg anbefale, at man ser på den norske og svenske sømandsidræt og f.eks. gennemgår de tidsskrifter, som tilsvarende „Horisont“. Det ville være interessant at få lavet nogle sammenlignende analyser af udviklingen, og på det seneste af ISS's rolle. Det vil endvidere være vigtigt at få interviewet gamle søfolk, som kan huske, hvordan det var tidligere, ligesom der ligger meget materiale rundt omkring hos servicefolk og i arkiverne fra skibs- og søfartsklubberne.

